

Transcriptions

S:Büyükbabam Yedikule'de otururdu çünkü oralarda deri fabrikaları vardı. Gerek babam gerekse büyük babam orada çalışıyordu. Büyük babam muhasebeciydi, babam işçiydi. Babamın kardeşlerini bilmiyorum. Onlar 9 kardeşti. 1 .dünya savaşından sonra birkaçı Fransa'ya gitti. Kimi Amerika'ya gitti

Neden babam gitmedi?

Babam Çanakkale harbinde esir düşmüştü Londra'ya götürdüler onu. Kaç sene haber alınamadı öldü zannettiler.

T:kaç yaşında öldü?

S:...gençti

T:Adı neydi?

S:Büyükbabamın adı Samuel Eskenazi, babamın adı Yosef Eskenazi.. sonradan Coyas soyadı mecbur oldu?

T:Ne zaman?

Soyadı kanunu zamanında Eskenazi'yi bıraktık çünkü biri aldı mı herkes alamazdı... Dindarlık dereceleri nasıldı?

Amerika'dakiler dindardı. Biri hahamdı. Orada evlendiler.hepsi buradan bekar gitti.

T: babasının dindarlığı

-bilmiyorum

T:babanın maddi durumu nasıldı?

S:İşçiydi..

T:Hangi lisanları bilirdi?

İspanyolca, Türkçe konuşurlardı. Kadınlar Türkçe bilmezlerdi. Hep İspanyolca konuşurladı. Tek tük Türkçe konuşurlardı. Ben bile çocukken ilk mektebe gittiğimde Türkçe bilmezdim. Mektepte öğrendim Türkçe'yi.

Peki anne tarafına gelelim?

Annemin ailesi Haham ailesinden gelirdi. Büyükbabamın kardeşleri vardı, biri hahamdı Bakırköy'de.. Amonlar..o zaman bir Sabetay Amon vardı.. o da annemin kardeşleriydi. Sabetay da hahamdı. O zamanlarda bize din dersi verirdi. Biz 6-7 yaşlarımızdaydık 29-30lar... o zamanlar din dersi vermek yasaktı.. laiklik yeni başlamıştı.. ama biz Kalda tora dersleri alırdık, İbranice'yi öğrenirdik. Bizim İbranice okumamızın tek sebebi bu..

-akraban oluyor değil mi Sabeyat annenin babasının kardeşleri mi yani?

Evet annemin babasının kardeşleri oluyor. Akrabaları oluyor. Yıtsak oluyor büyükbabam, Sabetay Amon annemin amcası.. bir de bir haham daha vardı..

Bakırköy'de hahamdı

-bir tane haham daha mı var?

Evet bir tane daha vardı.. hayal meyal.. hatırlıyorum. O zamanlar dindarlık vardı.

Bunların hepsi Hasköy'den geldiler..Dağ hamamına gittiler..

-Yedikule'ye ne oldu?

Yedikule bitti o baba tarafıydı.. orada babam ölünceye kadar 4 sene yaşadım. Sonra kardeşi Onkl Nisim geldi "seni burada bırakmam dedi.. o zaman bekardı.. aldı bizi kuskuncuğa getirdi.. ben Yedikule'yi hatırlamıyorum 4 yaşındaydım..

Sonra?

-annem anlatırdı.. Hasköy'den Dağ hamamı'na ,fıstık ağacının daha içerisinde. Annem anlatırdı..yangın olurdu.. 2 km ilerdeydi her taraf tüm Dağ hamamı yandı.. herkes perişan oldu bu yüzden herkes kalktı geldi Kuzguncuk'a

-o zaman Dağhamamı'nda çok Yahudi yaşar mıydı?

Herkes orda yaşardı, yangından sonra herkes kalktı geldi Kuzguncuk'a..

-anlatır mıydı yangın nasıldı?

Evet anlatırdı. Falan yede yangın var duyduk.. diye rahmetli annem büyük hararlar (çuvallar) yapmıştı. O zaman elimizde ne varda koyduk.. perişanlık vardı..

-sen doğmuşsun değil mi?

-hayır Dağhamam yangını daha evveldi..

-annen gördü mü bu yangını?

Evet o zaman kızdı.. sonra evlendi ve Yedikule'ye geldi, çünkü kocası fabrikada çalışırdı.. annem dağ hamamında evli değildi..kocasını öldü kuskuncuğa gitti.

-demek ki Dağhamam yangını 1800lü yıllarda oldu?
Evet o tarihler de annemin doğumu 1890larda.. annem 69 yaşında oldu.. 70 de 62'de öldü...
Demek ki 1962'de öldü..
-annen demek ki 1893lü.. demek ki yangın 1910larda oldu bu yangın.. annen 1893de doğdu seni doğurduğunda tam 20 yaşındaydı..demek ki..
-şimdi dul bir kadın 2 çocukla Kuzguncukta?baban neden öldü?
Babam fabrikada jimnastik yaparken yere düştü. Sonra başka bir adam üzerine düştü dirseği geldi...sonra zatüre oldu
-ne alakası var zatüreyle peki?
Annemin dediğine göre zatüre oldu. O zamanlar zatüreye ilaç yoktu. Çok genç öldü..
-kaç yaşında öldü?
38 yaşında sanırım..
-o zaman geç mi evlendi?
Evet geç evlendi. Çok genç bir yaş değil.. tam hatırlamıyorum..
-amam baban anneden daha büyüktü?
Evet daha büyüktü.. Esir düştü Londra'ya gitti..
-demek ki 1890lı falan.. ne kadar zamanda öldü peki baban?
-yok hemen değil, biraz yaşadı hastalıkla.. ama sonra öldü.. babamın hayal meyal hatırlıyorum Pazar falan giderdik. Resimlere bakınca hatırladım.. yok o kadar hatırlarım
-olağan üstü bir şey oldu mu evde?
Bu hastalık sırasında belki çocukları istemişti.. ??..
annen babanı anar mıydı anlatır mıydı?
Ben böyle pek bir sevgi bilmem
-Yazık... biraz acıklı bölümlere geldik sanırım..
dayın da halan da sahip çıkmış ama size..
tabi tabi hep alırlardı bizi Yedikule'ye götürürlerdi.. orda kalırdık... zaten tek kardeş kalmıştı.. diğerleri gitmişti
-sonra kuskuncukta nasıl bir akşam başladı? Onk Nisim'e yakın mıydınız?
Aynı evdeydik..
-kalın orda ki?
-yok daha yukarıda..
-bizim kuskuncuktaki evin yakınında mı?
-Klara vardı ya şişman orda bir çeşme vardı.. Boton'un karşısındaki sokak
-anladım..
-sokağa girince tam karşındaki evdi.. büyük evdi. Sonra ayrıldık oldu.. sofiyle evlendi daha sonra. Huzursuzluk başladı.
-Onk Nisim ne iş yapardı?
O büyük bir mağaza işletirdi.
-ampluaye?
-evet büyük bir ampluaye
-Onkl Nisim size yardım eder miydi?
O geçindirirdi bizi..
-annen terziliğe sonra mı başladı?
Evet annem sonra başladı. O evde annem makara falan satardı. İsteyende makara iğne.. o işe yapardı.
-giderdi bir yerden satın alırdı? Onu mu satardı?
Evet öyle..
-bu çok bir şey etmezdi herhalde? Babandan bir şey kalmadı mı? bir maaş?
yok canım hiç bir şey.. ne maaşı. 1950 senesinde o sosyal sigortalar çıktı.. annemler ortada kaldı. Sadece biraz mücevheratı vardı.
-kim kaldı başka?
Onkl Vitali , İzak Amon'un babası..
-ben hiç mi tanımadım?
Yok.. bunlar Küba'ya gitmişti. İzak Küba doğumludur. Onkl Vitali'nin 3 kızı vardı. Hepsi geri geldiler..o zaman Küba'da harp oldu işsizlik başladı, 3 kızla geri döndüler..

-İzak Küba'da mı kaldı?

-evet..

-sen bilir misin dönüşlerini_

evet bilirim, hatta bugün ki gibi hatırımda. Büyük bir motor gelmişti, hatta biz aşağıda bekliyorduk. onlar yukarıdaydı. Çocuklar oranın İspanyolca'sını konuşuyorlardı.

Viday'ı tanır mıydın?

-evet onu hatırlıyorum. Hatta İsrail'deydi.. ikizleri vardı.. öldü sanırım vıda yaşıyor mu vıda yaşıyor..

furtuni?

Furtini yaşıyor

-bi tane kocasında ayrılan vardı.. kısa boylu?

Yok o Furtuni'ydi.. ayrıldı kocasında işte..

Hatırlıyorum kocası hafif Japon gibiydi, esmer..

Onkl Vital çok güzel bir adamdı.. askerliğini Tekirdağ'ında yaptı.. Onkl Vital o kadar

güzeldi ki askerlikte atın üzerinde geçirdi..

-annem tanır o vakit..

-tabi.. Londra'da

neyse boşver..

-aşık oldu ona ve aldı gitti Küba'ya

-evet o zamanlar iş vardı diye Küba'ya biraz hayat adamıydı..

-kaç sene kaldılar orda?

Baya kaldılar

-İzak senin kadar mıdır?

Yok canım o daha küçüktür.. 75 falan vardır

Bilmiyorsun ne kadar kaldılar?

Epey kaldılar işte.. 1930-31lerde geldiler.. 9 yaşındaydım

Döndüklerinde Kuzguncuk'ta mı oturdular?

Yok canım.onlar son zamanlarda Azapkapı vardı.. yıkıldı oralar. Orası Yahudilik

kaynardı.. Kuledibi, Azapkapı..

Sonra siz annenizin yanında büyümeye başladınız?

-sonra annem baktı hayat çok... annem kalktı daha aşağıda vardı Araki diye biri

vardı. Daha evvel Araki'nin değildi madam Lüsi'nindi o ölünce Arakiye geçti...

-annen makaraları satarak mı geçindi?

Yok annem dikmeye başladı terziydi.

-Amerika'dan ne geliyordu?

-oradan tüm kira geliyordu. kolsuz Albert vardı..o parça parça kolsuza satardı.bütün

mücevheratı Albert'e sattı.

-zavallı çok iyi bakardı oğlu..ama ne zaman evlendi oğlu..

yani Sofi'yle yaşadı?

....(üzülme)

-o zaman bir evde herkes beraber yaşardı. İki kardeş, sizler..

-annesiyile yaşardı. Ondan sonra üstüne sofi geldi..

-yoksa siz beraber yaşıyordunuz. Aile gibi

Evet o eve baba diye geldi. Onkl Nisim'i.. oğlu gibi bakardı yaw..

Annenin annesinin adı Esrea değil mi? babası da İzak Amon .. karıştırmayalım

dedem ne iş yapardı hatırlar mısın?

-valla o zaman ne iş yapacaklar ya haham.. biz de ne zamanki meldar olurdu.. evde

olurdu.. kaç tane gelirdi haham.. ezger derlerdi ona.. minyan olsun diye . mişne

okurlardı.. ta ki meldarın zamanı olsun diye..

-dedenin ölümünü hatırlıyor musun?

Yok hatırlamıyorum..

Anneannem çok güzel bir kadındı.

Nasıldı yakın mıydı kızlarına evine?

E tabi beraber de yaşardık.. ihtiyar bir kadındı, ev kadını..

-peki sonra Onkl Nisim kaç yaşında evlendi. Siz yani Onkl Nisim'in yanından kaç

yaşında ayrıldınız?

-küçüktük.. ilk okula gidiyorduk daha..

-sonra biz oradan ayrıldık.. annemin hayatı iyi olmadı. Sofiyle gelin kaynana kavgaları meşhurdu. Nisim de iki arada bir derede aldı Sonra biz oradan ayrıldık, annem o evi tuttu. Sonra biz o evden kaktık günde 1 liraya 1 terzinin yanında tanışmaya giderdi.. yayan gidip gelirdi zavallı. Bir gün bir zelzele oldu.. nasıl gelecek oraya çocuklarım diye telaşlanmıştı.. yalnız kirayı çıkaramıyordu. Boyuna satıyordu.. sonra biz büyüdük. Bizi çok çok severdi ve bizi büyüttü sayılır..

-o ne kadar çalıştı turko terzinin yanında..

yok ermeniydi epey çalıştı.. sonra gidip gelememeye başladı ve de başladı dikmeye

-ben ondan sonra ilkokula gitmeye başladım

hangi okula gittin?

Kuzguncuk 45. ilkokul..

5. sınıfı orada mı bitirdin?

Evet tabi mektepler değişti biz sonra ilk askeri şubeye gittik.bugünkü Kuzguncuk karakolunun oradaydı..ondan sonra Marco Paşaya gittik orda mezun olduk

-yani okul yer değiştirdi

-evet

-sen sonra bir Fransız liseye mi gittin?

Yok Fransız değil.. oturduğumuz şeyin.. oranın yarısı Viktorya yarısı o , yarısında biz otururduk. Orda bir kız vardı Viktorya.. bana gel sana Fransızca öğretiyim dedi.

Ondan bir şeyler kaptım..

-annen dayıların bilir miydi Fransızca..?

yok annem bilmezdi ama ailede zannediyorum Onkl Nisim bilirdi. Zannediyorum Nisim doktor çıkacaktı

-yani tıp okuyacaktı..?

tıp değil de büyük mektepti işte..

lise okudu mu?

-tabi lise okudu. Başladı ama devamı gelmedi..

-annenin tahsili nedir?

-annem Fransız mektebinde okudu.. ama bitirmedi.

Sen kuskuncuktayken hatırlar mısın allinas var mıydı?

Yok hatırlamıyorum. Ama benim zamanımda Marco paşa ya yer değiştirdi işte.. parası olanlar Sen Benua'ya giderdi..biz ne zaman işe giderdik.. aynı vapura giderdik.. onlar Sen Benua'ya okula giderdi.

-kaç yaşında çalışmaya başladın?

Ben 12 yaşında başladım çalışmaya..kuzguncukta kal de başo mösyö çelapi.. o çok sofu bir adamdı.. hepsi oraya giderdi. O bana da bir iş buldu..

Nerede?

Çalpaççılarda efendim biz kasketçide.. eskiden kasketlerin içine çuval konurdu. Astar vardı.. astarı ortasına koyarlardı eben çuvalı yerleştirdim. Bütün gün ellerim kesilirdi. Efenim verdikleri 1,5 lira zaten sadece vapur parası.. vapurla giderdim..

Ne kadar çalıştın orda?

-1 ay kadar durdum

-Yahudi miydi?

Evet Yahudi.. hatta onun çocukları çok zengin oldu.. Kemal Deleon vardı ya? En sonunda onların yanında çalışıyordu. Benim çalıştığım ilk kasketçilerdi onlar..

-sonra

-sonra başka bir yere girdik.. askeriyeydi orda.. ama aylıktı parası.. nerden bulacağım ben vapur parasını. Orda da bir 15 gün çalıştım.. ondan sonra Baruh bekçi vardı.

Onun oğlu vardı Sami. Sordu çalışmak ister misin? Farsi diye bir kumaş firmasında..

Sultanhamamı'nda bir tane vardı.. bir tane vardı Karaköy'de Lavuz sokağı vardı..

kumaşçılar daha yıkılmamıştı.. Bakçekapı..bugünkü Bahçekapınının tam karşısında onun önünde büyük toptan kumaş

-ne yapardın?

Çırak. Öbür şubeden bir mal satarlardı.. orda mesela bütün bir elbiselik çıkardı.

Telefon ederdi ben getirdim.. ordan sonra çıktım Karaköy'e geldim şeker hastası bir adam vardı..

-askere gitmedin daha?

Yok.. bunlar cumhuriyet apartmanında otururlardı.. zengindiler. Bu Farsi'nin karısı Albert Siyon'un kardeşıydı. Albert cam kralıydı.. ne zamanki bunlar varlık vergisinde oldular.. ben varlık vergisinde askerdim.. bundan sonra bu firmalar kalmamıştı..

-ben ufakken entari giyerdim..

-yatmak için?

-yok oturmak için.. o zaman pijama yoktu..o zaman mangal vardı. Soğuktu odalar.. ve kürk gibi bir şey giyerlerdi evin içinde..

-tabi o zaman fakirlik çok?

Evet.. ama Onk Nisim çok fakir değildi..

Ama genelde?

-evet fakirdiler... genel olarak.. çalışır para kazanırlardı

-peki dışarıda eğlence olarak ne yaparlardı?

Ne yapacak.. çocuklar sokaklarda oynardık.. zaten çoğu gayrimüslimdi.

-Türklerle bir arada olunur muydu?

Yok hepsi Yahudi'ydi.. ama kem gözle bakmazdık onlara

-antisemitizm var mıydı?

Yoktu.. ama biz zaten tedirgindik bir kanun çıkmıştı vatandaş Türkçe konuş

-Atatürk zamanında?

Evet haklıydılar.. bir yanda halk Fransızca konuşuyordu bizim kadınlar herkes evde İspanyolca konuşurdu.

-peki eğlence olarak ne yapardınız?

O Bağlarbaşı'nda kumpanya gelirdi tiyatroya.. gelirlerdi kuzguncuğa bir arabanın üstünde.. "bu akşam falan yerde Otello .." bağırdı. Karataş'tı adı.. tiyatrocuların çoğu ermeniydi.. eğlence bu Pazar tiyatroya gitmekti..

Daha sinema popüler değildi. Bir tane sessiz sinema vardı Kuzguncuk iskelesinin yukarısında..

-gider miydiniz?

Bazı bazı giderdik?

Sonra başladı . ilk sesli filmi bizi mektepte götürdüler. "tarzan".. mekteple gidip seyrettik..

-okul yarım gün müydü?

Yok öle bir şey yoktu tüm gündü..

Sizin komşular kimlerdi_

Bizim tüm komşular Yahudi'ydi tek tük türk vardı onlar da Yahudi gibiydi..

-bunların hepsi Hasköy'den miydi Dağ hamamı mı?

biz Dağ hahamına gittik. Zaten orda yaşayanlar da vardı..

-peruk takar mıydı annen?

anneannem başörtü takardı? Böyle beyaz bir örtü..

-dindarlık var mıydı?

Tabi bütün hepsi .. 3-4 tefilla olurdu Kuzguncuk'ta. Bir aşağıda bir yukarıda..

Sen granpapanı hayal meyal hatırlıyorsun? Annenin tarafı dindardı..

Evet dindar.

Amam kipa görmedin?

Yok kipa yoktu..

Ama sakallıydı değil mi?

Tabi hepsinde sakal vardı haham sakalsız.. zaten çok çok haham vardı..

Neden çok haham vardı?

Ee başka iş yoktu..

Ne giyerlerdi?

O zaman çok soğuk olurdu. Kürdi giyerdi evin içinde. Ben ufakken entari giyerdim, Onk Nisim de..

Annenin kafası açıktı?

Evet..

Büyükannenin taktığı özel bir şey hatırlıyor musun?

Tülbent takardı..

-büyükannenizin altın kolenası var mı?

vardı..

peki bunlar nerden kaldı annene?
Babamdan..

-yani kocasından kaldı..

-evet babamın annesi meşhurdu, süslü..

demek ki anneni babanın annesinden kaldı kolyeler..
evet..

musluk elektrik var mıydı? Su akar mıydı

evde su akardı .. elektrik yoktu. Mangalla ısınırdık?

Öyle bahçe ekmek falan var mıydı sizde.

Yok biz ekmezdik..

Makine var mıydı? Çamaşır yemek?

Yok canım ne makinesi.. elden suyla. Hep kaynatırlardı

Yemek nerde pişirirdiniz? Ocağınız var mıydı?

Yemek şeyde furfur derlerdi.. orda pişirirlerdi.. ömürlü hep kömürle çalışırdı. Ne

zaman ki kış geliyor. Orada giderlerdi dağlara. Orda bir öküz arabası ile teham

derlerdi o zaman arabayla gelirlerdi, kışlık taşırlardı.. olmayanlar da haftalıkla 2 kilo 1

kilo alırlardı?

Siz evin içinde annenize yardım eder miydiniz?

Biz küçüktük kızım.. çalışırdık biz.. annem köfte yapardı. Derdi bak yarın öğlen yiyin

bunları.. ama biz sabahdan yedik. Bütün hayatımız annem gelinceye kadar sokakta

geçerdi..

-Yahudi geleneklerini ne kadar yapardınız?

Bayram bayramdı.. az çok kendi bütçesine göre bayram yapardı..

Pesaha bakardınız yani?

Tabii tabii

-kaşeruta bakar mıydınız?

Evet etler kaşerdi ama süte bakmazdık..

Kaç tane kaşer kasap vardı?

Romi vardı kaşer kasap..

-Şabat'a bakar mıydınız? Kiduş, amotsi, mum?

Yok bayramlarda vardı ama Şabat'ta mum yakmazdık. Ama tefillaya gider miydiniz?

Mesela cumartesi günü hava soğuktu ama kimse ateş tutmazdı. Ateş yakanlar vardı

Yahudi değillerdi gezerlerdi bentador bentador diye bağırırlardı.. ateşi onlar yakardı..
onlar bilirlerdi

-size de gelirler miydi?

Evet gelirlerdi... cumartesi yakmazdık ateş

Araba var mıydı sizde?

Ne arabası kızım? O zaman araba yoktu masa vardı. Bu bir sedye ama kapalı.. nasıl

deyim kutu gibi bir şey 4 kişi taşırdı.. hastaneye mi kaldırılacak, onun içine

koyarlardı.. 4 kişi elle taşırdı..

-bu kaç yaşına kadar vardı? Delikanlıyken var mıydı?

Küçükken atlı araba yoktu.. işte ondan sonra başladı atlı araba.. ama büyük olsam

dahi otomobil geçse olağanüstü bir şey olurdu.

Yani Kuzguncukta zenginlerde de araba yoktu?

Yok canım yoktu..

Peki Kuzguncukta Yahudiler politikayla ilgilenirler miydi?

Mesela daha yüksek mevkilere olanlar bakardı biraz. Osmanlı imparatorluğundan

kalma milletvekilleri vardı.. benim çevremde yoktu.. esas Atatürk geldikten sonra tüm

gayrimüslimlerin hakları alındı. Büyük Fransız şirketleri vardı, orda çalışanların çoğu

Yahudi'ydi. Oradan sonra devletleştirildi çoğunu ekarte ettiler.

Atatürk zamanında yani?

Evet o zaman Türklük diye bir şey yoktu, her şey gayrimüslimlerin elindeydi. Bu

yüzden kanun çıktı. biz kanun çıktıktan sonra korkardık İspanyolca sokakta

konuşmaya her tarafta yazardı vatandaş Türkçe konuş!!

Askerlik öncelerini soruyorum ben.. klüpler var mıydı?

Yoktu öyle şeyler?

-komşularla nasıldı?

Aile gibiydik..çok yakındık misafir gelirdi giderdi..

Ne sıklıklar tatil yapardınız?

Hiç bir şey yapmazdık insan evinde otururdu..

-baban ne okumuştü biliyor musun?

Bir büyükbabam kültürlüydü.. muhasebeciydi...

Babanın kardeşlerinin tahsilleri?

Yok bilmiyorum zaten çoğu genç genç gittiler.. okuma yazma bilirlerdi de..

Dedenizin çocukluk anılarını anlat..

O zaman ladino vardı, hep ladino yazılırdı..başka bir alfabe vardı..

Onun adı ladino değil di.. özel bir alfabe değil miydi soldan sağa?

-evet soldan sağa.. latin harfleri de değildi..benim anneannem yazardı.. bütün kadınlar bilirdi bunu. Zaten Amerika'dan gelen mektuplar bu lisanla gelirdi.

-nerde öğrendiler bunu?

Mekteplerde öğrendiler...

-neden mekteplerde öğretsinler bunu? Belki Osmanlıcıdan mı geliyor?

Valla ibranice gibi yazılırdı.. herkes bilirdi..

-peki eski Türkçe bilirler miydi?

Yok bilmezlerdi..

-Latin harfleri yoktu değil mi sonradan geldi..

sonradan harf devrimi oldu.. o zaman Latin harfleri öğrenildi. Biz Latin harflerini

Fransız mektebinde öğrendik. Burada tamamen Fransız müfredatı vardı. Eski Türkçe öğrenilmezdi.

-hatırladığın bir askerlik anısı var mı dedenden babandan?

Hepsi Çanakkale savaşında öldü yaw.. İngilizlere esir düşmüştü bir de babam Londra'da..

Ne zaman geri göndü, kendi babasının mevludu vardı hatta.. las coyas..

büyükannem çok büyük kadındı..

Sinagoglar var mıydı?

2 tane Kal vardı. Dopdolu olurdu...kalabalıktı bir sürü Yahudi..

kaç haham vardı şöhet?

Çok haham vardı, şöhet de vardı..Avraam vardı bakkalın kardeşi..

-hazan vardı tabi?

Tabi çok genç bir hazan vardı..sana anlattım çok haham vardı.. haham başka hazan başka..

-mikve var mıydı?

Bilmiyorum..kuzguncuk kalında yoktu öyle bir şey.

-talmud Tora vardı tabi?

Tabi vardı ama yasaktı o zaman. Sinagogun içinde din öğrenirdik. Çok çocuk vardı o zaman..

Amon vardı anlattım, kaçanı görürse vururdu bir tane..

-yeşiva var mıydı?

Cumartesi günü büyük hahamlar ve bilginler toplanırda sinagogun avlusunda. Orda bir maavara derlerdi bir kitaplar vardı. Onların tercümesini çıkarırlardı. Ama akomer de şabat, seuda ardı..

-dağınık mı yaşardınız yoksa gettolar var mıydı?

Aa gettolar vardı. Kuzguncuk, Kuledibi, Hasköy, sonradan Şişane..

-nasıl yıkanırđınız?

Evde mangalın üzerinde su ısıtılırdı, sonra yıkanırđık..

-hamam var mıydı? Gider miydiniz?

2 tane vardı, iş yapardı onlar..dolma götürürlerdi..

-çocukken ki ülkenin politik durumları? Antisemitizm?

Benim çocukluğumda korku vardı. Türklerden korkardık.

Neden?

Bize bir şey yapmazlardı ama korkardık.. o yüzden korkak Yahudi derlerdi..

-askeri resmi geçitler kurtuluş günleri?

Evet evet taklar yapılırdı.. resmi geçitler vardı.. asker geçerde. Esasen Kuzguncuk'ta meşhur panayır vardı kilisenin. Bizim oturduğumuz yerden kiliseye kadar ufak ufak süslenirdi. Tüm kahveler ki onlar Rumlarındı.. masaları dışarı çıkarılırdı. Sokaklarda

eğlenceler.. bu senede bir kere olurdu. Bu kilisenin günüydü.. buna mesela Türkler hiç bir şey demezlerdi. Kuzguncukta Türkler iyiydi, biz korkaktı..

-siz Rumca bilir miydiniz?

Tabii biz Rumca bilirdik.bir Rum iğneci vardı iğneci. Anata manav..

-Pazar günleri ne yapardınız?

Kadınlar evde herkes kahvede.. cumartesi günleri piyasa yapılırdı.. yürünürdü aşığandan yukarıya.. Kuzguncuk düzgün bir yerdi..

-pazara gider miydiniz?

Pazar kurulmazdı orada.. seyyar manavlar vardı o zaman atla gelirlerdi oradan kapının önünden alırdık.. o zaman patlıcan tane ileydi. Biz alamazdık.. meyvenin çürüğünü alırdık az paraya.. bir insana 1 portakal verilmezdi yarım portakal...Vilyan'ın daha ilerisinde sebze yetiştirecek bir yer vardı..biz sağlamını alamazdık..

-Atatürk'ün ölümü, varlık vergisi? Hatırlıyor musun?

Atatürk'ün ölümü muazzam bir şekilde aşıandı.. herkes ağladı. Varlık vergisinde ben askerdim. Ama işitiyordum.. bir çok kişi işlerini kapatmış, iflas etmiş. Benim dayım Nisim nazih bir adamdı. Bir dükkan açmışlardı Türk ortağıyla. Bize 500 vergi geldiyse ona 10000 gelirdi.. ayrıldı ortağıyla tabi.. tuhafiyeye dükkanıydı. Kendi payını sattı ödedi parasını. Ve sonra kendisi başka yerde çırak oldu. Ondan sonra dedi ki istersen gel bana burada ortağı çırak ol.. ve çalıştı orada çaresi yoktu. Ama sonra dayanamadı. Mitrani diye bir firma vardı. Yine tuhafiyeye işleri yapardı, orada Anadolu'ya giderdi mal satardı. Ondan sonra gelirdi 15 gün başka yere giderdi.. hayatı kaydı muazzam. O nerde otururdu biliyor musun? Kötü ahşap bir evde.. ortada bir ev vardı

Başka biliyor musun varlık vergisinden zarar gören?

Ben şimdi askerdim tam bilemiyorum ama çok duydum çok varlıklılar vardı hepsi ağlıyordu.. evde hiç bir şey kalmadı.. kahve fincanımızı bile aldılar diye...

-Şabatta tantana ile gidilirdi kala? Açık bir dükkan olurda bir bakış atılmış, hemen kapatılmış.. öyle mi?

evet..

anne: bir adam varmış Avraam diye.. yürürken bir sözler söylemiş.. kafası biraz bozukmuş amcam öyle dedi. Bir Ermeninin karşısında oturmuş..

-valla hatırlamıyorum. Mişon Panani'ydi bu. Yarı çatlak. Yıkık bir evde otururdu. Bir de Diyamante vardı kardeşi onun güzel sesi vardı. O zaman mangalları ovardı.

-daha çok ne mesleklerle uğraşırdı Yahudiler?

Kasap, terzi.. çoğu İstanbul'a inerdi.. Kuzguncukta daha çok manav falan. Ama İstanbul'a inenler daha klastı.. böyle boya işleri kağıt işleri ile uğraşırlardı. Ticari meslekler

-okumuşlar var mıydı?

Bir kısım vardı..

Şaul'un babası neydi?

O terziydi.. karısı okumuştı. Bizim nesilde daha fazla okumuş vardı. Basket oynarlardı bunlar esasen. Makabiyat için takım vardı. Bizim Mordo'nun abisi de basket bolcuydu.

-bu senin zamanın..

-evet..

-yuvaya gittiniz mi?

ben mesela rum yuvasına gittim Yedikule'de.. 4 sene gittik, kardeşim de.. bir evdi rumlar bu işle uğraşırdı kreş gibi.

-siz Rumcayı oradan mı bilirdiniz?

Tabii bilirdim..Kuzguncukta Yahudi bilmeyen Yahudi yoktu. Mesela mozi gömlekçilik yapardı tüm işçileri Rumdu. Rumlar da İspanyolca bilirdi.

-Ermeniler..

Kuzguncukta çok az ermeni vardı. Onlar Bağlarbaşı'ndaydı..

-hayvan besler miydiniz?

Her evde kedi vardı bir tane.. beslerdik.. serbestti, mangalın altında yatardı sıcakta.

-evinizde kitap var mıydı?

Yoktu okuma alışkanlığı ama dini kitaplar vardı. Onlar büyükbabamdan kalma

-anneniz sizin okumanızı ister miydi?

Evet sinagoga gitmemizi ikaz ederdi sürekli. Annem dindardı ama okumazdı zaman yoktu çalışırdı. Katiyen trefa yemezdi.. zaten kasap kaşer et verirdi .Şabat'ın bir hususiyeti vardı ama.. Nisim de dindardı ama sinagoga giderdi, Şabat'a bakardı , asmotsi falan yoktu ama..

-kala kimler giderdi?

Bir kere gençlik giderdi İşten gelenler Cuma yetişemezdi..en az cumartesi 3 tefilla yapılırdı.

-evde bayram kutlamaları.. pesah'ta aranır mıydı?

Evet evet öyle mumlarla eskisi gibi çok yapılırdı ama büyük temizlik yapılırdı.. kapkacak değışirdi..

-cemaatte etkin görevleri var mıydı akrabalarının?

Yoktu..

-senin politik görüşlerin..

yoktu o zaman çok politik görüş.. ben 18 yalında asker oldum. 2. Dünya Savaşı başlamıştı. Ben tam 3,5 sene askerlik yaptım 4 derlerdi ama.. 2. posta harp yüzünden tekrar alınmışım. Akhisar, adana buralarda yaptım askerlik. Adana'da yollar uzanırdı böyle..oradan Suriye'ye geçilirdi..

-sen ne yapardın?

Ben yazıcıydım daktilo yazardım. Az Yahudi çok ermeni vardı. O zaman ayrılmıştı nafa, o yol yapardı. Böyle yeni gelenler kahverengi elbiseler verirlerdi. Biz yetişemedik. Bize normal gri verdiler.

-normalde kaç seneydi?

1 sene . ama tam bitecek 6 ay uzatırlardı tam bitecek 6 ay..

-arada eve gelir miydiniz?

Evet..

Ayrım var mıydı gayrimüslimlere..?

Askerlikte yoktu. Ama Nafiada daha fazla Ermenileri toplarlardı. Çünkü korkarlardı. Tarihte Ermenilere fena not verirlerdi. 1000 kişide 20 Yahudi vardı. Esasen Yahudiler Hava kuvvetleri komutanlığında havalimanı yapardı..

-anın var mı?

bizi burada ne zaman ki çağırdılar. Sultanahmet Camii'ne götürdüler.. hepimiz 1000lerce kişi Camii'nin içinde bekledik.. biz kaçardık tuvaletler pislikten geçilmezdi..

kaset 2:

hamama gittik. Ayakkabıyla girdik, giysiler ütüye atıldı. Bizi duşa soktular. Oradan, Sirkecinde, bugünkü Kalın oradan gittik, oradan da vapura bindik. Vapurda koyunlar. Perişanlık. 1 gece sürdü bizi Bandırma'ya götürdüler vapurla. Orda bizi çadırlarda beklettiler. İlk tokadı orada yedim..ve bizi Bandırmadan trenlere bindirdiler kara vagona.. tüm gece sürdü. Bunlarda eşya hayvan taşınırdı.. 30 40 kişi bir vagona.. tuvalete gitmek istiyorduk neyse ki sık sık istasyonlarda dururdu, oralarda ihtiyacımızı görürdük. Ama tren hemen kalkardı, acele etmek zorunda kalırdık. Başlardı düüüt tren kalkıyor. Uzun lafın kısası sabah Akhisar'a geldik. Orada bize zeytin kuru üzüm ve tahin verdiler. 3 şey. Bir de jandarma verdiler. Dediler ki siz buradan 18.takıma gideceksiniz. Tabi biz o zaman evden bir sürü şey yemek çamaşır götürmüştük. Onca yükü nasıl gidecektik.. bir at arabası bulduk ve ona bindik.

-o zaman motorlu araba var mıydı?

Tek tük vardı... neyse bir de çıkmaz mı hayvan hastalıklı.

-ne kadar mesafeniz vardı?

20 25 km vardı. Zar zor yolu bilmiyoruz da. Öyle bir sis var ki.. ulumalar geliyordu çakallar vardı. Tabi biz bilmiyoruz çok korkuyorduk.. biz arabayı ittik arabaya hiç binmedik eşyaları koyduk..

kaç kişi vardınız?

Bazıları kalkıp ileri yürüdüler, jandarma bizi arkalarda bıraktı..aldı başını gitti. Biz arkalarda dedik ki yauv az kişiyiz bir araba tutalım.. çıktı hayvan hastalıklı. Derenin üzerinden geçerken başlardı seyis ıslık çalmaya, hayvan işerdi biraz ve yeniden yola koyulurduk neyse sabah oraya vardık. İlk olarak bize aşı yaptılar, tifo aşısı ve o gün öğlen yemeği baktık ki kuzu pilav.. dedik ne güzel yemekler.. sonra hepimize bir sıcaklık bastı.. ateş vurdu. Kalbimize vurdu iğnenin etkisi.. 24 saat bu ateşte

kıvrandık. Ondan sonra da işe başladık. Bize bir kürek bir araba verdiler, resimler var.. orada yol şeyine gittik. Ondan sonra dediler ki bize Devebağırta'n'a gideceksiniz -sen de mi çalıştın bu 2 ay?

Evet daha yazıcı olmamıştım. sonra dediler ki Yahudiler ve Rumlar ayrılın. Biz de ayrıldık ve bizi Akhisar'a geri götürdüler. Devebağırta'da orada yağmur yağardı ekmek ıslak gelirdi. Bir çadırda 12 kişi yatardı yan yan , kaşıklama. Hiç ter yoktu beylik derlerdi dar bir halı..onun üzerinde yatarlardık. Tabi o zaman matrak vardı, gençtik.. biri Yaseef derdi bağırırdı. Derdi ne yapıyım üşüyorum derdi.. (gülmeler.) burası Yahudi çiftliği idi.

-neden Yahudi çiftliği derlerdi buraya?

-ee yahudiler vardı bu arada..kocaman bir siyon vardı.

belki kal da vardı..

valla bilmiyorum Yahudi çiftliği derlerdi..Şimdi Akhisar'dasıcaktı orası, güneş falan vardı üzerimizi çıkartırdık. Hiç yıkanmazdık nerde yıkanmak.. nerde canım? Bitlendik hepimiz.. Macar biti bilir misin? şlak diye kan çıkardı patlatınca..annen bana yün giysiler vermişti, bir baktık hepsi bitlenmiş.

yıkandınız mı bari çiftlikte

yok orada duş muş biraz yıkandık ondan sonra dediler ki sizi Ankara'ya götüreceğiz kaç ay sonra bu?

orada 3-4 gün bekledik.

ne yaptınız iş?

yok yapmadık

peki orada Yahudileri gördüğünü hatırlıyor musun?

yoktu Yahudi halkı diye bir şey kalmamıştı hükümet almıştı orasını.

sen bu Akhisar'da hiç rastlamadın mı Yahudilere?

yom nerde rastlayacağım askersin başka yere ayrılamıyorduk. neyse oradan gittik bir gün izin verdiler oranın hamamları çok meşhurdu. Akhisar'ın..orada biraz yıkandık. sonra bizi Ankara'ya götürdüler Ankara'da gençlik parkı vardır.

-bu arada bir sene oldu mu askerliğe başlayalı?

yok olmadı. gençlik parkına girdik. orada çok Yahudi vardı.. konyadosu .. bilir misin henos henos.. bir listeler çıktı orda dediler ki bazıları kimin sakatlığı var onu yazdırsın.. herkes yazdırdı ki sakatız, bu sefer onları Zongukdak'a götürdüler..

--yalan söyleyeni..

-bu sefer beni de yazdılar dedim ben sakat değilim.. o zaman kaldım Ankarada. beni baraja gönderdiler.. Çubukluya.. orada kırmızı patates ekerlerdi. şey olarak içiyorlardı askerler falan.. yaw ila telefon edelim bunlar içki içiyor rahatsız ediyor diye..bu sefer biz telefon edince geldiler sordular "kim şikayet etti?" biz de zannettik iyi bir şey olacak. dediler "sizi Adana'ya gönderiyoruz öyleyse.."

-ayy söyleyince..ihbar edince..ne üstünüze vazife ya

-Selahattin'e kandık o bizim başımızdı... orda olan çocuklarla Adana'ya gittik. o zaman Adana'da baraj yapılıyordu. Seyhan nehrinin barajı. almanlar çalışıyordu,..en gençleri bendim. tabi ki ben omzumda halat aşağıda sular zoom diye nasıl titriyorum korkuyorum.

-yani sen taşımacılık yaptın orada?

-evet ondan sonra bir komutan vardı orada. sordu senin yazman okuman var mı? gel dedi o baraj mühendisiydi.. çizgiler çizdi bu noktadan bu noktaya.. komutan geldi odama karısı da geldi daha yeni çocuğu doğmuştu.. dediler ki biz bunu eve alalım. yok manava git, çocuğa bak. bir 15 gün de onların yanında çalıştım. sonra tahinim çıktı ben bu sefer kadına dedim ki beni bir daha baraja göndermesinler.. oradan beni yazıcıların grubuna soktular. bana daktilo verdiler. ama bilmiyorum kullanmayı neyse öğrendim.. daha Adana'dayım. Adana'da yollar yapılıyor. Ermeniler çalışıyor. çavuşlar var başlarında öyle emirler veriyorlar ki.. tabi çavuş ne diyeceksin?..albay en büyük rütbeydi..bağırırdı "gel buraya gel" ama o kadar çabuk konuşuyor ki.. ben yapamıyordum.. diktatör. "çekin şunu diye bağırırdı". neyse ondan sonra daktiloya iyi alıştım. tabi yol uzadıkça orada Taşköprü diye bir yer vardı. memleket hastanesi oradaydı. çabucak Adana'ya iniyorduk.. Benyeş'i ben orada tanıdım o Adana'da meşhur bir tüccardık. orada Adana'daki kala gittik. bize bir şey yapmadık ama

taniştık. sirkeli diye bir yer var Adana'da ileride..tabi uzun yollar yapılıyor bu arada.. bunlar ne zaman ki bu yol yapılıyor her taraftan yardım geliyor tahsilat.. benim mektup yazmaya çok yeteneğim vardı. yazardım gönderirdim bakardım eski dosyalara.. yazardım.. neyse sirkeliye gittik. sirkeli Ceyhan'a yakındı .orada bir komutan vardı. burada bir komutan vardı. ama çok iyi vardı. deme ona ki içki alayım, her akşam içerdi..ismini unuttum.sanki şimdi hepimiz orada çadırda yatardık o gelirdi bakardı kim uyanıksa projektörle bakardı.. bağırırdı "dışarı" dövecek.. geldi birine "söyle bakalım şarkı söyle bana horozumu vurdular, damdan dama attılar.." onu söylettirirlerdi. ama gündüz çok iyi bir adamdı. bana yardım ederdi..şimdi biliyor musun karavana yemeyenlere çiğdem derlerdi. maaş verirlerdi onlara -neden karavana yemezlerdi?

karavana uzak yerlerdeydi.. onlar birliklerde çıkardı.biz şehrin içindeyiz

-sizden başka Yahudiler var mıydı?

şey vardı benimle beraber Moreno İzmirli. orda benimle gruptaydı yazıcıydı. ondan sonra baktılar onun çok iyi sesi var onu başka yere aldılar.. "uuuu" çok güzel söylerdi..gitarı vardı.ondan sonra bu yolu yapanların arasında Ceyhan'da 15 tane Yahudi vardı. ama biz yine Ceyhan'a geldik. bize rapor geldi, işte 18 tanır Yahudi yok diye

-nereye gitmişler?

Hatsa'dan kalktılar Suriye'ye gittiler. daha İsrail hükümeti yok ortada bu söylediğim 1944 senesi

-neden kaçtılar?

İsrail'e gitmek için.. gittiler Suriye'ye o zaman Suriye serbestti. bindiler trene

-var mıydı senin tanıdığın?

tabi vardı.. mesela Kuzguncuk'tan.. onlar gittiler İsrail'e ondan sonra biz hatsa o yola kadar geldik..orada dediler ki iptal edeceğiz Nafaiyi.. bitti.. kim yapacak bu işlemleri, bizi üst kişi tayin ettiler. biz gittik Ankara'ya. o gün bir şeyler vardı bu çok gizlidir diye.. okuduk onları..

-artık askerliğinizi mi bitiriyorlardı..

-evet bitiyor nafa 1945 artık savaş da bitti

ne gördünüz gizli?

gördük çok gizlidir. işte Ermenilerden şeyler sakının..

-Yahudilerden de yazıyor muydu?

onlar gizlidir.. o gelen şeylerde 1 ay var ama 2 ay oldu mu çok gizli rapordur.

Ermenilerden sakının .. neden şimdi Adana'da yolda çalışılırdı. o zaman da reysi cumhur ismet İnönü geçecek, e biz de orda yolda duracağız diye o gün bize içeriye doğru çekilin dedikler gayrimüslimiz diye..

-ne vakit bitti?

1945.. sonra ben hastalandım sonlarına doğru zattüre oldum. hastane vardı orada.. çok iyi de bir komutanım oldu

-1 sene mi kaldın Adana'da?

evet .. Ankara'da daha az öyle kuru bir soğuk vardır ki Ankara'da..

-öyle oldun zaten zattüre?

evet 1 ay kaldım hastanede, orda bir çocuk vardı Kuzguncuklu Pandeliko.. Yahudi gibi konuşurdu herkes tanırdı onu o zaman komutana bir izin aldı onu groba hastanesine götürdüler. 1 hafta hatırlarım hiç kendimde değildim. sadece doktor gelirdi ateş mateş.. doktor ilaç yazardı..1 hafta sonra zaten kendiliğimden gözlerimi açtım. doktor başımdaydı bir de 10 tane kişi vardı arkasında.. bakın bu adamda ne var. şimdi o zaman da nefes de alamıyorum.. çocuklar da bakıyor. dedim "bırakın beni yeter". ondan sonra o arada iştahım da var.. baktım ki doktor da emir verdi 3 tane pirzola geldi.. daha adım adım kalkıyorum ayağa hatta kalkamıyorum.. doktora söyledim "yürüyemiyorum" doktor dedi sen dua et ki kurtuldun"...

-kardeşin de asker miydi?

yok 2 kardeşi aynı anda almazlardı ben geldim o gitti. hatırlıyorum kocaman bir iğne ile ciğerimden su çekiyorlardı. Zatülcenp mi bakıyorlardı sıvıya cerahat mı diye.. deri ciğere yapışıyordu tabi ağrıyordu.. işte bu da ondan kalma.. kalsiyum atın dediler buna .. yanlış attı

-ne vardır orda sertlik? şimdi geçti.. o zaman.. onu damarlara atacağına öle bir yere attı kalsiyumu.. doktor dedi kimseye söyleme.. getirdiler alkol şeyleri.. ama bu artık bu böyle oldu

-oraya zarar verdi..

-oradan da teskeremi verdiler. oradan şeye gittik kağıt almaya, terhis oldum diye. ondan sonra geldik buraya..

-peki arkadaşların kimlerdi?

-tüm hepsi Yahudi'ydi. bizi Türk'le pek fazla sokmazlardı.. korkardık onlar Türk derdik..

-kimdi bunlar komşular akrabalar?

-işte mektepten, komşular.. gençlikten arkadaşlar iş arkadaşı değil mahalleden nereler giderdiniz gençlikte?

en önemlisi Büyükada'ya gezmeye gitmekti sinema?

her hafta giderdik.. sinemadan sonra bir pastane vardı Rumdu.. milföy yerdik..

-Beyoğlu'nda mı?

tabi hep Beyoğlu'na..

adaya ne vakit?

Adaya yazın giderdik. gezerdik denize giderdik.sık sık

-hangi akrabalarını düzenli olarak görürdün?

babamın kardeşleri vardı, sık sık görüşürdük..

-Yahudi var mıydı sınıfta?

karmaydı hepsinden vardı.

.var mı hala görüştüklerin?bir öğretmen hatırlıyor musun?

böyle orta boylu bir kadın.. Karako binası vardı ya kuzguncukta..(anneanne anlatır)

-en sevdiğin ders neydi? iyi bir öğrenci miydin?

ben gramerde iyiydim. Türkçe gramer..

hobilerin ,özel bir merakın?

yoktu pek en büyük merakım sinemaydı öyle kitap falan okumazdım pek.. küçükken

daha rahmetli annem yaşarken Alexander Dumas'ın kitapları vardı Uç Silahşörler..

ben okurdum annem dinlerdi

-annen okur yazar mıydı?

tabii Fransızca da Türkçe

futbol?

tabi futbol oynardık, zıpzıp da oynardık misket..daha büyüdük mü dansa yalnız adaya gittiğimizde giderdik kızlarla..

cumartesi çalışır mıydın? Şabatta?

ilk arabaya bindiğin zamanı hatırlıyor musun?

çok sonra askerlikten sonra tramvaya binerdik çok.. çok az araba geçerci zaten

benim işim vapurlaydı.. ne zaman taksi gelirdi Kuzguncuğa acaba hasta mı geldi derdik.. fayton vardı..

dışarıda restoranda yer miydiniz?

tabi yerdik. Hacı Salih'de .. muhallebi yerdik.. Saray vardı.. dediğim gibi Hacı Salih kardeşinin çocukluğuyla senin çocukluğun aynı mı?

tabi aynı mahalle aynı okul.. o da 4 sene askerlik.. tam değil de3,5 falan.

-İbranice din eğitimi aldınız mı?

aldık okul dışı.. okul hem laik hem dini karmaydı.. biz her gün Mahazike Tora'ya giderdik. tora okumazdık evde..-

barmitzva?

evet yaptık.. Kuzguncukta Kal'da yaptık

-davet oldu mu-?

işte Kal'da okudum duayı tören yapıldı.. sonra eve davet ettik, limonata verdik, fakirdik tabi biz..

-peki en sevdiğiniz bayram hangisiydi?

bilmiyorum..

hiç Selanikli dönme veya Karay Yahudisi tanıdın mı?

tanıdık çok vardı ama arkadaş olmadım.. dönme çok vardı.. işte tanıdım Müslüman görünürlerdi. onlara muavin derlerdi. Yahudice bilirlerdi.. aklı başında iş sahibiydi hepsi.. mezarları ayırır onların..

-Avrupada soykırım olduğu dönemde türkiyede antisemitizm arttı mı? sen burada hissettin mi?

ben o zaman askerdim. öyle gözle görünür bir anti semitizm yoktu her zaman ki şeyler vardı. belki tekirdağında vardı askerde olmayanlar bilir.. zaten asıl orada oldu..

-savaş hakkında neler duyuyordun?

askerlikte hiç bir şey duymuyorduk yalnız 1942de varlık vergisini duyduk.. çünkü oarada çocuklar vardı babam bunu kaybetti diye ağlıyorlardı. sadece radyodan almanlar burayı aldı şurayı aldı.. bunlar.

-ilk ne zaman öğrendin?

askerlikten dönünce..avrupadan kaçanlar denizde boğuldular onları görmedik. strumanın öyküsünü duyduk.. kimse savaş sırasında bir şey bilmedi. Türkiyede fazla tantana olmadı. bu gemi Köstence'den Romanya'dan kalktı.. batırdılar..

başka batan gemiler duydun mu?

varlık vergisi etkiledi mi sizi?

tabi onkl Nisimi etkiledi.. ucuz kiraya geçti anadiluya mal satmaya başladı..

-20. sınıf ile ilgili ne anlattısın?

topladılar sonra tekrar askere aldılar. ilk sefer gitmişiz.. onlar geldiler 30 yaşına kadar olanları aldılar. 1 2 sene yapmışlar.. mesela babası Mehmed'in Erzurum'a gitmişti.(anneanne anlatır)

20 sene ne demek?

20 sınıf 20 yaş sınıfı 19 18 20.. sadece gayrimüslimlere.. Türkler yok.. (anneanne..)

asker mektubu fazla uzun yazılmazdı .. bakarlardı.

-1943 baharı gayrimüslimlere bir çok tutuklama geldi.. ailenize ne yapıldı_

varlık vergisidir bu işte.

-Trakya olaylarını hatırlıyor musun?

hepsi Kuzguncuğ'a geldiler..

-6-7 eylül olayları?

Annem ve babam beraber anlatır) şimdi biz evdeydik. evde de bir sürü misafir var..birden bire işitiyoruz ki.. bir yerden başladı hemen 2. baskı gazete çıktı.. Atatürk'ün evini yıktılar.. Selanik'te.. ah atyo santo.. kuzguncuk üzeri yangınlar nasıl yükseliyor..(annenanne..) nasıl bağırıyorlar çıkardılar bayrakları.. Yedikule'de Rumların kadınların ırzına geçtiler.. yahudilere bir şey yapmadılar türkler bizi korudu komşular.. yatmadık o akşam ..itanbulu sana anlatamam.. bütün rum dükkanları o beyaz eşyalar o gümüşler.. indik isranbula beyoğluna sokaklar mahfolmuş batmış her taraf. tanklar çıktı meydana ama olan olmuş. her şey yağmalanmış.. sokaklarda..

-peki bu olaylar türkiyedeki gayrimüslim olayını nasıl etkiledi?

tabii.. burda çok rumlar vardı iş sahibi mal sahibi hepsini kovdular.. israele bir göç dalgası oldu 1948de zaten.. ama asıl rumlar gitti.. o kadar rum vardı..

vatandaş türkçe konuş için e deiyorsun? abraam galente, bir grup oluşturdu biliyor musun? halk partisinden evvel bir grup yahudi oluşturdu..

yok bilmiyordum bu grubu.. ben pankartları görüyordum çünkü türkiyede hiçbir adam türkçe bilmezdi. herkes ispanyolca konuşurdu.. bak bir taraftan her taraf

fransızların şeyi altında.. o devlet demir yollarında çalışanların çoğu gayrimüslimlerdi.. ama o hareketi grubu hatırlıyorum çocuktum heralde..

eşinizle nerde karşılaştınız?

eşimle araya bir grdi yako.. karımın dayısı..

senin kuzeninin karısıyla onun dayısının karşı kardeşti değil mi?

nerde evlendiniz?

istanbulda 1 sene nişanlı kaldık.. Bulisa.. Tekirdağda doğdu. anadili ispanyolca türkçe..annelerin bilirim.. kayınpederim manifaturacıydı ..Bulisa ev kadınıydı..2

çocuğunuz oldu.. ispanyolca konuştuk onlarla..

ama yahudiler çok kötü türkçe konuşurdu o yüzden ben çekindim ispanyolca konuşmaktan..

bu nesil unuttu ispanyolcayı yazık..

-çocuklar büyürken ki günlük yaşamınız?
apartmanda yaşadık , komşularla görüşürdük..
sinema tiyatro?(anneanne anlatır)
giderdik, akrabalar giderdik, haftasonları görüşürdü aile bağları daha sıkıydı, seyahate çıkardık. Yalova'ya..yalnız da çocuklarla da yurtdışına giderdik. yazın 6-7 sene Büyükadaya gittik.. senin için gitmiştik..
komşularla görüşürdük, mahalle çocuklarıyla oynardın sen...
ben abim giderdik yahudilikle ilgili yelere, sinagoga abim her zaman giderdi..
bu kala gitme okula başladıklarından barmitzvaya kadar sürdü.. bat mitzva Kuzguncuk kalında oldu. deskorsosunu babam yazdı galiba.. Liya yazdı(??)
brit mila evde olurdu.. çok güzel bir brit mila olmuştu. geron vardı haham o sünnet ederdi.. yapıldıktan sonra boyumuza göre evde birşeyler hazırlandı kokteyl gibi şimdiki gibi tantana değil tabi tüm akrabalar geldi kalabalık kocaman evdi.
-seder geceleri aile ile özel günler..?
-biz küçükken pesah lohsası vardı.. ama sen varken yoktu pek. Toplanırdık, birbirimize giderdik. ziyaret ederdik aileleri.. biz amcalarla toplanırdık.
-ahçılığınız? en çok sevdiğiniz Sefarad yemeği?
köfte de prasa, bayramlarda yaparız....Çufletiko yapardık gatos.
-nerde gömülüler anneleriz?
-babam Hasköyde yahudi mezarlığında, cenazede hazan vardı dini törenle gömüldü..
kadiş söylendi...biz kendimiz söyledik ölüm yıldönümlerinde mevlud yaparız..
-arkdaşlarınız yahudi miyd?
tabi kızım..fix vardı toplanırdık hep.. oynardık ne geceler geçti.. türklerle Yahudiliği, İsraili hiç konuşmazdık...
sizin düşünceleriniz önemli.. siyonizm yanlı bir şey olmak zorunda değil
-İsrail devleti kurulunca ne hissettiniz?
ooh bayram gibiydi aleni kutladık... ilk kez taksimde İsrail konsolosluğu açıldı tüm yahudiler o gün bayrağı çekme törenine toplandık. çok sevindik.
1948de...bağırıyorduk komşular. 2000 seneden sonra..
aliya yapmayı düşündünüz mü?
düşündük ama şartlar uymadı..
kimleriniz gitti İsrail'e?
en başta oğlum gitti karımın kardeşleri annesi babası.. çok tanıdıklar gitti haberleştik görüştük..
-55-60larda Rum aleyhtarı ayaklanmalarda Yahudier nasıl etkilendiniz?
yok bize pek bişey olmadı ama yunan tabalı yahudiler vardı onlar da gittiler
-67 savaşı sonrası burada birşey oldu mu?
yok pek bir şey olmadı şahsıma bizzat bişey olmadı genel olarak olmuştur ama o bugün bile var..
ben yahudi olduğumu söylemeye hayatım boyunca çekindim baba, adımlı telafuz edmezdim çekinirdim..
-türkiyede daime ufaklığımdan bugüne kadar gayrimüslimlerin üzerinde bir çekinme vardı...ilokulda jojoyla işkeleye kadar gittik o da yukardaki tepeye gidecekti. bir çocuk geldi buna sataştı ben de bu çocuğu yakaladım dedim ne yapıyosun* birisi dedi ki işte bu çocuğun babası benim oğlum horpaladı etti... gecenin bir yarısı geldiler karakoldan çağırılıyorsun.. korktuk biz ne yaparız.. 2 şişe rakı istiyorlardı.. çok rahatsız ederlerdi..(anneanne anlatır).. ben samuel 'i kullanamadı neden nüfüsüm Samuel ben Samiyi kullandım..
-şimdi değişti zaten

-gittiniz mi karakola?
Gittik, orada dediler 2 şişe rakı vereceksin bize abi.. 2 şişe rakıya kurtulduk. Yoksa herşeyimize karışarlardı.. korkardık biz...benim ufaklığımdan bugüne kadar hep bir korkaklık, bu Samuel kelimesi beni hala nüfusumda tedirgin ediyor. Neden Sami değil...tabi zamanla medenileştik, yaklaştırdı zaman bizi.. sen bakma İstanbul'a..
-şimdi ki hayatınız: Yahudi cemaati ile ilişkileiniz?
-derneğe gibiyoruz, konferanslara katıyoruz, cemaatle ilişkimiz var,

-gönüllü olarak çalışıyor musunuz?

Yok artık değil

-bugün dine bakışınız?

Bayramlar kutlarız, bayramlarda kala gideriz...

e-mail, internet kullanıyor musunuz?

Yok.

Çocuklarınız, torunlarınız ve dine bakışlarında memnun olmadığınız bir şey..

Yok çok şükür.. her şey güzel

-siz hala evde yemeğe topluyor musunuz aileyi?

Evet..

Çocuklarınız cemaatte ne tür işlerdeler?

Her tür işe iştirak ediyorlar..

Arkadaşlarınızla toplanır mısınız?

Toplanırsınız, görüşürüz ,oyun oynarsınız ,sağlık buldukça seyahata gideriz, tiyatro.. tabi tatile gideriz yazın..

-politik görüşleriniz

politikada kim İsraili tutarsa onun yanındayız.

1986 Neve Şalom katiliamında neeerdedydiniz?

Televizyondan işittik, Yaşar Kohen'inin kayınpederi, Eliyezer Hara tanıdıktı.. çok üzüldük tabi..

-2003 kasım bomba olaylar..?

çok çok üzüldük.

-eşinizle arkadaşlarınızla yalnızken nece konuşursunuz?

Hep ispanyolca..

Resimler:

25 ekim 1942 senesinde asker oldum...

1 numaralı resim: burda annemle dayım Nisim var. Annem genç kız burada. Öbür kardeşleri gitmemişdi. Vitali evlenip gitmişti. Stüdyonun adını bilmiyoruz.. giyimleri eski..annenin ailesi varlık mıydı?

Yok değildi..

Babası ne iş yapardı?

Valla amcalar hahamdı.. ama babayı bilmiyorum zaten oğlu geçindirirdi zaten onları bütün aile birarada otururdu.. Nisimle Vitali geçindirirdi. Vitali biraz daha az.. sonra Vitaliyi askere aldılar. Vitali daha küçüktü..

Vitali fortüne nisim..

İlk Fortüne mi evlendi Vitali mi

Yok Fortüne annem evlendi.. sonra Vitali askerlikte evlendi Tekirdağı'nda. En son çok sonra Nisim evlendi. Biraz büyüktü..

Kardeşler arası nasıldı?

Çok iyidi çok bağlılardı. Nisimle annem çok bağlıydı vitali biraz hoppaydı zaten..aile bağları iyiydi taki Sofiyle evlenene kadar.

Sen granpapanı hiç hatırlıyor musun?

Yok hiç hatırlamıyorum

Peki burda bakıyoruz giyimlerine o zamana göre gayet güzel.. o zamanlar modaydı galiba resim çektirmek..

2 numaralı resim:

o anneannem Estrea Amon... başı açık gayet modern... çok güzel bir kadındı??

Nasıl biriydi?

Ben iyi tanırım... yaşadık büyükanneyle.. büyükanne nasıldır.. zurçuela (siyah erik) balkabağı yapardı... yıkarsın kabakları ,yağına koyardık...çekirdekleriyle beraber erikleri koyarsın o biraz ekşilik verir. Yahudi yemekleri yapardı işte.. çok hamarat bir kadındı. Daha fazla o yapardı işleri.. oğlu nisim o kadar titizdi ki ne zaman su içecek bardağı ışığa tutardı.. o yüzden çok titizdi. Yemek de seçerdi. Nisim balık severdi. O yüzden balık pişirirdi.. -çocuklarıyla arası nasıldı?

-iyidi.. arkadaşları eve gelirdi.. anneannemin bir kardeşi vardı nesim .. çok görüşürlerdi karşıda otururlardı..gelirlerdi bazen 1-2 ay kalırlardı. O zaman 3 katlı evde otururduk. 1 katta mutfak vardı. Oda vardı bir de aşığıda ev vardı. Bir tuvalet

vardı büyük bir oda vardı karşısında. Orada Nisim ve annesi yatardı. Bir kat yukarsa tavanarası vardı. Orada biz yatardık evlenmeden önce biz de altta kalırdık sonra ..sonra biz ordan ayrıldık zaten arasiye gittik onlar da orda kalmayıp karşısında bir ev tuttular.

Belki çok büyük geldi ev..

Bir gün arkadan bulduk mimar falan yok kalfa var..büyük bir binaydı 2 kapısı vardı Viktorya dayımlarla olan evde oturdu bir kapı ona bir kapı bize aitti. Viktoryanın bir kardeşi vardı...

Peki bu 3 katlı evde hep beraber yatardınız. Orta katta yatardık. Orası büyüktü. Misafir gelince orada yemek yerdik. İzak sen hepimiz aynı odada yatardık..Araksi'de ayrı ayrı, ben oturma odasında yatardım. Yazın gelirlerdi işte. Kalırlardı.. otoriter bir kadındı anneannem

Numara 3:

Babamın annesi.. Neyama Eskenazi Coyas..

Bu resim Amerika'da çekilmiş.. bunlar savaş sırasında Amerika'ya gitmişlerdi. 1. Dünya savaşı sırasında.. niye senin baban askere giti de kardeşlerden hiç biri gitmemiş.

-şimdi ne zaman ki harp bitti tüm askerleri bıraktılar ama babam ölmüş diye biliyorlar.. fakat babam döndü döndüğünde meldarı yapılyordu.. ama babam gelince kardeşlerini gördü mü bilmiyorum bir kısmı Fransa'ya gitmişti.. öbür kardeşler askere gitti mi bilmiyorum..yani babaannem bir oğluyla gitti Amerikaya..parti parti gitti kardeşler.. o zamanlar amerika herkesi kabul ediyordu.. Harput'ta bir sürü gayrimüslim vardı savaş sonrası bir sürü kişi gitti amerikaya..

KASET 3: B TARAFI:

4.resim: burada babam bir arkadaşı ile kahvanede nargile içiyor. Bu babamın gençliği, tabi o zamanlar fes var.. askere gitmeden evvel 1914 olacak harp başlamadan biraz evvel. İstanbul'da.. Yedikule olabilir, çünkü çok samimi bir arkadaşı vardı. Ben hatırlarım. Dondurmacılık yapan bir arkadaşı vardı yahudi belki de odur.

-baban askerden gelmeden önce mi işçilik yaptı?

-yook sonra yaptı.

Hep deri fabrikaları vardı halkın çoğu orada çalışırdı. Bunun da babası muhasebeciydi. Ama daha sonra orada çalışmaya başladı..

5 numara: Vitali Amon annemin en büyük abisi.. bu adam harp zamanı Tekirdağ'daydı. Çok gösterişli adamdı. Oranın zenginlerinden bir ailenin kızı adama aşık oldu. Savaş sıralarında.

-bu resimde evliler mi?

-evliler tabi. Yeri belli değil

-Kübadalar mı acaba?

-belli değil, belki İstanbuldalardır.. herhalde İstanbuldur.. sonra Küba'ya gittiler.

-siz onkl Nisim'lerde kalırken onlar daha burdalardı değil mi?

-1923te ben doğdum. Vida doğdu o en ufaklarıdır.1925-26da gitmişleridr küübaya..

-sen onları ne zaman tanıdın bekarken mi?

-yok hayır onu geri dönünce istanbulda.. sonra bir ekonomik bunalım başlamıştı.

Kübada da rahatsızlık başlayınca geri döndüler oradan. Büyük bir vapurla transatlantik mi?el sallamışlardı güverteden öyle geldiklerini hatırlıyorum 10 yaşında falandım..

-demek çok kalmadılar orada..

-evet .. bunların bir oğlu oldu orada İzak Amon. Gider gitmez doğurdular orada

-bunlar Azapkapı'da mı otururlardı..

-evet . onkl Nisim'le sıklık görüşürlerdi. Ama vaziyetleri pek iyi değildi . Parayla araları hiç bir zaman iyi değildi.

-peki baba ,anneannenin ölümünü hatırlar mısınız?

-evet Araksi'nin evindeydik o zaman. 1932-34 olabilir. Sofi evlendikten sonra olacak.. anneannem ondan sonra çöktü çok kavga ettiler..

-30 yıllardan sonra olucak..çocuk muydun?

-evet, evet çocuk.. 34 olabilir. Anneannem çok güzel ve güçlüydü ama sonradan kadın çöktü..

-ne giyinirlerdi hatırlıyor musun? evin içi dışı..

-çıktıklarında kapanmazlardı. Anneannem yalnız bir tokita takardı.Uzun giyinmezlerdi öyle aşağılara kadar etek yoktu.. Türklerde de yoktu, bakma sen son zamanlara, bakımlıydılar, süsleri vardı..

-neden öldü anneannen yaşlılıktan mı?

-evet işte hastalık ,tansyondan...

peki 6: bu senin bebekliğin mi? Bu da ibranice harf olacak. Fotoğrafçı eve mi gelirdi?

-evet eve de gelirdi. Sanki bu ev gibi durmuyor. Erkekleri çıplak çekerlerdi. "benim oğlum oldu diye.." elbisem de vardı tabi..

yastığın üzerine de oturtmuşlar. Erkek kardeşine yapmadılar galiba.. ilk çocuk diye..

-erkek çocuklarında adet miydi bu?

-öyle çektirmişler işte..

-bu 24 falan herhalde..

7 numara: bu annen ve sen bir eve benziyor bu.. 1923 olabilir

-yerler bak toprak gibi,

-dekor var bak..

-dekor dediğin bir masa var baba, bir şey yok ağaç falan görüyorum. Duvar falan var sanki sokakta çekilmiş gibi. Burada annen gencecik bir kadın daha kocası sağ..

-burası Yedikule.. belki fotoğrafçının dekorudur bu.. sokak fotoğrafçısının.

-sen yine elbiseylesin. Patik var ayağında..başka bir bilgi yok..

8-9 numara: burada stüdyodasınız. Annen var büyümüşsün ama 1924-25 yılları olacak. Annen hamile olabilir mi burada

-evet olabilir çok az yaş farkımız var..

-burada babanın kösteği mi var?

-evet ucunda saati var.

-elinde çiçek var hem çiçeği hem seni tutuyor. Belli ki kapalı bir yer.. bu da büyük ihtimalle Yedikule'deydi. Arkasında ne yazıyor. Yok bu resim Yedikule'de değil, "Pera Konstantinople" yazıyor. O zamanın bir stüdyosu olacak.

-şimdi geldik sırayla kardeşlerine, hikayelerini biliyoruz. Fransaya gittiler, bir kısmı Amerika'ya.

Bu Eliya EskEnazi, burada fazla anlatacak birşey yok. Amerika'da çekilmiş bu resim. Con familia dediğine göre annen evlenmiş, baban da yaşıyor..

-evet bu resim o sıralarda 1925lerde çekilmiş bir resim. 1. Dünya harbi bitince gittiler kardeşleri, babam 1927de öldü, onlar belki 21-22 gibi gittiler Amerika'ya.

-bu resim 23-24te babana gelmiş büyük ihtimalle..

11. resim: bu Fransa'dan gelmiş, İzak..

12. resim: bir Türk kıyafetiyle ama yurt dışında Fransa'da çekilmiş.. Rafael Coyas-Londra. Niye bu kıyafetle bilmiyoruz.. eskiden böyle mi gezerlerdi? Fes şalvar..?

-e tabi nasıl gezecekler. Türkiyede böyle gezerlerdi.. şalvar, fes..

-acaba neden Fransa'da bunları giymiş?arkadaki stüdyoya baksana..

-ama bu dekor olabilir bu da dekor belli çok şık..

-13.resim: bu da Rafael ..Londradayken normal güzel bir kıyafet

-o zaman derdik Rafael çok yer gezmiş..

14:bu Eliezer Eskinazi.. Amerikada çekilmiş

15. resim:bunlar babamın akrabaları ama bilmiyoruz bu resim iptal...

16.resi.:bu bana küçükken fransızca öğreten kadın. komşunun kızı .. bir fransız okulunda öğrenciydi, bana fransızca öğretirdi. Jakito ile Luiza'nın oturduğu yerlerde otururlardı, orada bir bahçe vardı, orada çekilmiş bu resim. Onların babaları sonra öldü, bunlar taşındılar istanbula, bir kardeşleri vardı ruben.. Ruben de tahsilliydi, keman çalardı kafamızı şişirirlerdi. Sonra istanbula taşındılar.Şişli'ye Daha aristokrattı.

-senden çok mu büyüktü..

-yok ben ilkokula gidiyordum.o zamanlar herkes türkçe bilmezdi. Ben kendim istemiştim fransızca öğrenmek. Herkes acırdı anneme, yalnız başına mücadele ediyordu..

-17.resim:evet şimdi geldik ilk okula, son sınıf bu 5. Sınıf. Bu resimde okul uniformasıyla mısın?

-hayır değilim o zaman yoktu ki.. ama şapka mecburiydi. Bu mektep şapkası şeritler vardı. Tek sarı şerit normal okul, yeşil sanat okulu içindi,

18.resim:burada artık büyüdün.. Bu raddelerde bar mitzva yapmıştım (bir evvelki resim için.

Ama burada delikanlısın artık. Burası Üsküdar'da olabilir misin?

-yok Beyoğlu galiba. Annemi gezmeye götürürdük, her hafta değil arada sırada giderdik Beyoğlu'na. Yalnız kalınca ağlardı. Babamın ölümü kötü bir ölümdü, genç öldü. Annem senelerce unutamadı.. Babam çok babacan ev adamıydı, evine bakardı.

-peki hala gençlikteyiz en iyi arkadaşın kim izak.. foto palasta çekilmiş her halde beyoğlu..artık ufak ufak para kazanmaya başlamışsın üzerin şık.. kız arkadaşlarınız var mıydı?

-vardı artık..

20. resim: askere gitmeden bir kaç ay evvel. Büyük bir kalabalık var. Büyük adada. En sağdaki İzak Bonofiyel soldan ikinci Ester . Kız kardeşi İda 3.sü., 4.sü Suzan diye bir kız..

-savaş var ama hayat devam ediyor Türkiye girmedeği için..

Adada hep böyle kalabalık mıydı?

-evet böyle olurdu..

-hiç değişmemiş etraf.. sokak fotoğrafçısı..

-bak bu Foto Sait. Her tarafta bu vardı, meşhurdu ,elemanları vardı her tarafta.. ufak ufak çekerdin.. beğenirsen alırdın. Taksim'e stüdyoya gidip alıyordun.. gördüklerinin çoğu Foto Saitindir.

-ida ester... hepsini hatırladın

21.resim: fakat bu resim normalde 18. Resim olarak girmeliydi numarası yanlış.

-barmitzva zamanı çekilmiş. Ben, annem, tant Raşel ve kardeşim İzak..İris stüdyo

-nerde hatırlıyor musun?

-hepsi Taksimdeydi stüdyoların...

-bak kardeşin hala kısa pantolonla.

-evet zaten o zaman hep kısa pantolon vardı. Annem kendi elbiselerini kendi dikerdi. Bize de dikerdi. Ama bu elbiseleri Bahçekapı'dan hazır aldık. Bu bar mitzva takımıydı.

-bar mitzvada ne hediye geldi hatırlıyor musun .. neredesiniz?

-araksideyiz. Burda -Albert Amram vardı. Moiz Amram'ın abisi.. bilgili adamdı.. yazmıştı ispanyolca. Benim bütün acıklı hikayemi yazdı. Bir limonata ikram ettik.

-ne yapsın zavallı kadın para yok pul yok..

-ben tüm yaz orada yaşadım. Kuzenlerim vardı Kemal. Onun düğününe gittim. Jako , Şelomo vardı.. arada annemler de gelirdi.. arada bir. Bize çok surat gösterdiler.

Onkl Jozef bu..

-hala da iyi bir halaymış. Yedikule mi?

-evet Yedikuleydi. Cako'nun atolyesi. Gömlek dikerdi.

22 numaralı resimdeyiz babamın gençlik dönemi. Daha evlenmemiş. Askere gitmemiş. En solda annen ve sen en solda onkl Josef torunu ile ve tant Raşel , kuzenlerim ve yukarıdaki karısı Viktorya.. bu da Beyoğlu'nda..

-tant Raşel ne zaman evlendi.

-tant Raşel babamdan büyüktür. Kocaman çocukları vardı. İyi bir kadındı. Bu adam da iyi bir adamdı, Fransızlarla çok iş yapardı.. ticaret yapardı onlarla. Çok iyidi durumları, adam nerde akşam orda sabah.. her gece başka bir yerdeydi. Ama kadın her akşam sofrayı hazırlardı. Kolonya yapardı, bir de likör yapardı.Ç ok para geçti eline ama tutamadı elinde.. bir ev aldı ama hiç güzel değildi.

-aynı ev içinde gömlek atolyesi mi vardı?

-evet 3 katlıydı ev, Jak'la Viktorya da yaşardı.ahşap bir ev. 1. Katta 2 oda vardı, en yukarıda 2 oda vardı..

-eşyalar nasıldı?

-basit eşyalar vardı..

evet resim 23: asker oldun artık

-ilk akhisardayız yol komutanlığı.. müdafada.. toprak taşıyoruz. 1942 yılı..

024:işte adanaya geldik. Orada biraz vaziyetim daha iyidi. Yazanede çalışıyordum burası çadır kampıydı..bu adam Gelibolulu bir yahudiydi. Ama ihtiyar. Bitirmiş ama zamanında yapmadı diye aldılar yanımdaki de ermeni..

sen en sağda yere çökmüş olansın. Çoğunluk ermeniydi. Çünkü Nafia yalnız ermenileri alıyordu. ben Zeytinburnu'nda doğduğum için orada çok ermeni vardı çok çok az yahudi vardı. 10-15 yahudi vardı. Ama bizi muhakkak tutarlardı.

25: yine adana arkadaşlarla.. bunların çoğu ermeni..

-bu üzerinizdekiler haki mi?

-esasen kahverengi elbise verirlerdi ermenilere müdafada. Ben çok az kahverengiyle gezdim daha çok gri.. Gri normal asker, kahverengi gayrimüslimler içindi. Bazıları şeytanlık yapardı, grileri giyerdi gizli.

30.resim: bu da yazane de daktiloculuk yaptığım zaman ..adana

27. resim: gene yazıhanede, ayakta, Adana'da...

bu efendim Sirkeli diye bir yer vardı. Askerlikte kollar vardı; tiyatro kolu mesela. Bizim komutanlıkta çok kişi vardı. Çöl gibi yer, alan büyük, yol başı arsa vardı. Bir aktör vardı aramızda. Ya bir tiyatro yapalım dediler. Ermeniler çok iyi sahne yaparlardı.her taraf çöl tabi. Hepimize bir rol verdiler. Be minyondum o zaman en münasip rolü de bana verdiler. Bu adam bir kumpanyada çalışırdı, o uyarladı kitabı.. "İnsan Sarrafı"ydı adı, elinde kitabı tutuyor. Kavuklu olan ermeni tiyatrocusu ben tam ortadayım. Sivil olanlar tiyatrodaki oynayanlar diğerleri zaten asker. 2 kere 3 kere oynadık, komutanlar da oynadı.. çok güzel oldu prova da yapardık. İzin almıştık hepsi için. Bomboş bir yer onlar da sıkılıyorlardı. Uzundu rolüm ,kadın kılığına girdim, resimde görünüyor.. makyaj falan yapmışlardı.

31. resim: Tekirdağ'da nişanın ertesini annenin dayısı, karısı, nişanlın..

annem kendi diktiği elbiseyi giyor. Bunlar da nişanın mimarlarından Cakoyla Raşel..

32.resim: solda eşinin anneanesi miama de ojalvo.. kendi evinde yaşırdı. Onun yanında annen, onun yanında kayıinvalidem. Çocuk da bugünkü doktor..

KASET 3: A TARAFI

Şahitleri söyle şahit onk Yosef Deleon arkadaKi Albert Ellevi, akraba gibi bir şey çok yakın Kuzguncuk'tan..

Hatırlıyor musun şapka ile kostümünü..

-anneanne: evet evet terzimiz Yedikuledeydi. Katya'dan da şapkayı aldık. Çok güzeldi hepsi siyah kostüm..

ana kişileri alalım:

önplanda solda babamın annes, sağda babası.. bunlar da annemin babası anesi.. arkadaki İzak.. Raşel..

Recina var o da Fransa'dan gelmişti. Çok güzel fransızca konuşurdu..

-şeker falan dağıttılar mı?

-tabi ki bonbonyera verdik..kendimize göre bir düğündü. Bizim kategorimiz bu kadardı..

-herkes düğüne Tekirdağ'dan gelmiş..

-tabi kızım düğün..nikah cumatesiydi galiba..nikahtan sonra evde yemek verdik.

Nikahtan sonra aslında otele gidicektik lüks otele o zamanın Yeşilköye.Bir yemek verdik evde tüm aileyi çağırıldık. Ama cumartesi akşamı iki taraf da sap gibi kaldı,biz gittik otele..

-bu düğünden sonra Kadıköy'deki tüm aile Rex 'e gittik.

-küçük gelin adeti o zamanlar hep var mıydı?

-vardı..küçük gelin kim olacak diye tartışıldık.. küçüküktüm..

-peki gelinliği nerden aldınız_?-

-Annem:Evantiya'dan verdi bana kendi gelinliğini verdi..çok güzel kendi dikmişti.. biraz boğazlıydı..saçımı kuzkuncuk'ta nır berberde yaptırdık. Beyoğlu'ndan bir yerden gelinlik satan bir yerden almıştık (neyi anlamadım).

-baba senin elbisen?

-Horozlu'dan aldık..

-Evantiya ile nerden tanışyorsun?

-annesi Yedikulede terziydi. Bir iki parça annesi diktirmişti.. artık annem diktirmiyordu kendine.. ama o tanıştırdı beni...

-bu düğünden sonraki toplu resim: hepiniz stüdyoya gittik kadıköydeki rex sinemasının orası..

-damadın yanındaki annesi onun yanındaki sağda onkl Josef.. tant Mari, Çela.. öndekiler çocuklar,i soldakiler annenle baban(annemin)

-bunları tanımazsın sen. Jako, Aron ..

037:en samimi arkadaşı babamın

-hep beraber gezerdik. Tek takım elbisemiz vardı onla gezedik. 1941, askere gitmeden evvel çekilmiş.

038 Bu resimde daha çocuğumuz yok. Bundan 1,5 sene sonra oldu . Taksim gazinosunda.. önünüzde yemek yok

-bu elbiseyi de evanti dikti..

bu resimde:solda eşim, kardeşi, kuzenim karısı Merso onun kardeşi ve en sağda ben.. çocuk kuzenlerimin kızı taksimde çay içiyoruz

bu resim: Jojo kardeşim 6 aylıkken çekilmiş bir resim

032:bu Jojo'nun doğumu 3 haziran 1952.. Zeynep Kamil'de..

40:bu bir düğün sonrası çekilmiş.. sen anlat biraz.. kıyafeti nerden aldın?

-ANNEM:Kıyafeti çok beğendiğim için bir tane teyzemden aldım. Şapkayı Katya'dan,Beyoğlu taraflarından aldım ben almıştım çok pahalı değildi. Boynumdaki de teyzem tant Mari'nindi.. bu elbiseyi de kapıcılarının bir tane Rum kızı vardı, ondan alırdım.. Bende yoktu.

41:bu nerde?

- bu bar mitzvada.. (ispanyolca devam ediyorlar..)

bu sana söylüyüm sen burda 4 yaşında falandın. 60lı yıllar.. ama nedir ne için çekilmiş bilmiyorum.

Başka bir foto: Salacakta lunaparkta. 1962-63..